

Першы народны артыст Беларусі

Да 140-годдзя Уладзіслава Галубка

Дастаткова павярхоўнага знаёмства з жыццём і творчасцю Уладзіслава Галубка, каб зразумець: нават «неістовый Виссарион», рускі літаратурны крытык першай паловы XIX стагоддзя В. Бялінскі, пасаромеўся б спытаць яго: «Ці любіце вы тэатр так, як люблю яго я?» Усёй душою, з няўрымслівым энтузіязмам ён ствараў беларускі народны тэатр, у якім быў і акцёрам, і рэжысёрам, і сцэнарыстам, і мастаком-дэкаратарам, і музыкам. Нястомна, з захапленнем аддаваў усяго сябе гэтай працы. І знакамітае «ідзіце ў тэатр, жывіце і памрыце ў ім, калі можаце» цалкам адпавядае творчаму і жыццёваму шляху Уладзіслава Галубка.

Людзі з клункамі

...Познім вечарам за ваколіцай спыніліся фурманкі. «Усё, далей самі!» – сказалі фурманы. Хлопцы і дзяўчаты, пахапаўшы свае вузлы, злезлі з падводаў... На досвітку з песнямі яны ўваходзілі ў адну з вёсак Веткаўскага раёна. Праз шыбы з-за фіранак са страхам і непаразуменнем глядзелі на іх заспаныя твары: рана для спеваў, і выглядалі незнаёмцы досыць незвычайна – у народных строях, з рэшткамі грывы на тварах. Можна, табар наведася? – гадалі вясковыя кабеты. А гэта былі артысты – вандроўная трупа дзядзькі Галубка з галубянятамі – так называлі іх у народзе. Дзе чыгункаю, дзе на падводах, а нярэдка і пешшу дабіраліся яны да самых аддаленых вёсачак.

Зімой, здаралася, артыстаў суправаджаў ваўчыныя зграі. У цемры звярыныя вочы свяціліся злавеснымі агеньчыкамі. Але «галубяняты» не палохаліся і не адчайваліся. Халодныя, нападгалоўныя, яны яшчэ і жартавалі. Неяк на Гомельшчыне пасля спектакля спазніліся на параход, трэба было пешшу ісці да Лоева. Але, на шчасце, з імі быў міліцыянер, якому вынаходлівае моладзь тут жа прыдумала ролю. «Дэбют» атрымаўся ўдалы: той спыніў першую выпадковую падводу і загадаў фурману пагрузіць рэчы «арыштаваных», якіх трэба даставіць у раён. «Арыштаваныя» ўсю дарогу пелі песні, музыка трупы Міхась Лучанок іграў на скрыпцы «Вызваленне славян», а хормайстар Нестар Сакалоўскі па-заліхвацку біў у бубен...

Самы вядомы партрэт Уладзіслава Галубка, які напісаў яго зяць – мастак Яўген Ціхановіч

Аднак здараліся зусім не вясёлыя прыгоды. Часам артыстаў затрымліваў ваенны патруль, калі тыя, стомленыя, уначы пешкі з клункамі вярталіся пасля спектакля з тагачасных мінскіх ускраін – Камароўкі альбо Серабранкі. Даводзілася да ранку, пакуль скончыцца каменданцкая гадзіна, сядзець у камендатуры. А потым спяшацца на працу, каб зарабіць на жыццё. Часам патрульныя артыстаў пазнавалі, бо нярэдка бачылі іх на спектаклях у рабочых клубах.

Чалавек з клункай альбо «акцёр з вузлом», як жартам казалі, – звычайны выгляд артыста-галубкоўца дваццатых гадоў. Удзень ён працуе на сталічным прадпрыемстве ці чыгунцы, вучыцца на настаўніцкіх курсах, а вечарам спяшаецца ў клуб. У 1920-я ў вызваленым Мінску рабочыя клубы раслі як грыбы пасля дажджу – на Камароўцы, на Ляхаўцы, на Пярэспе, у Серабранцы, былі клубы чыгуначнікаў, грабароў і інш.

«І гавораць па-нашаму, і іграюць, як у жыцці... нашага брата, мужыка, паказваюць са сцэны, і наплачашся, і насмяешся!»

Сталай базай тэатра Галубка з'яўляўся клуб на былой Крашчэнскай вуліцы, які быў больш-менш прыстасаваны да тэатральных пастановак. Тут праходзілі чыткі п'ес, рэпетыцыі і некалькі спектакляў на месяц. У астатнія дні артысты выступалі на рабочых ускраінах, вандравалі па вёсках і раённых цэнтрах. Як кажуць, неслі прыгожае ў масы. Займаліся і асветніцкай, прапагандысцкай працай: пасля спектакля выходзілі на сцэну і чыталі вершы, адказвалі на пытанні – ладзілі «жывую газету». Пра бягучыя палітычныя падзеі глядачам раскажваў і Галубок...

У рабочых клубах, хай сабе і драўляных, была хаця б сцэна. А вось у вёсцы трэба было арганізаваць і залу, і сцэну, а таксама належным чынам аформіць яе. Часам забіраліся ў такую глухмень, дзе пра тэатр ніколі не чулі. Даводзілася выступаць у гумнах, пажарных збудаваннях і нават на гарышчы калгаснага хлява, у полі ці на маляўнічых узгорках ля рэчкі. Тады глядачы самі прыносілі лаўкі, хутка ладзілі «сцэну». Уладзіслаў Галубок маляваў дэкарацыі. Рабіў гэта з гумарам і асаюдаю. Дзівіла яго неймаверная працаздольнасць, захапляла добразычлівае стаўленне да людзей. Галубок знаходзіў агульную мову з кожным, умеў зачараваць нават самых асцярожных і недаверлівых. Усё яму было цікава, многае імкнуўся ахапіць. Па начах дома і ў вандровках, калі ўсе адпачывалі, пісаў ці ўдасканальваў п'есы. А ранкам, пакуль яшчэ ўсе спалі, мог адправіцца на эцюды – яго вабілі мясцовыя краявіды. Шмат працаваў,

Сцэна са спектакля «Суд»: Уладзіслаў Галубок (першы справа) – у ролі Авецкі. 1920 год

мала адпачываў і пры гэтым – усе адзначалі! – заставаўся бадзёрым і энергічным.

Усе таленты Уладзіслава Галубка ўдала з'ядналіся ў адзінае служэнне рэалістычнаму народнаму тэатру. Але найперш – народу, простым людзям, якім ён жадаў лепшай долі. Галоўныя героі п'ес, іх трагедыі і мары былі блізкія глядачам, краналі іх душы. Сяляне ці рабочыя дзівіліся: як гэта так – на сцэне «і гавораць па-нашаму, і іграюць, як у жыцці... нашага брата, мужыка, паказваюць са сцэны, і наплачашся, і насмяешся!».

Артыстаў ведалі і чакалі ва ўсіх куточках Беларусі. Галубок падчас тэатральных вандровак любіў наведваць мястачковыя кірмашы, каб падгледзець цікавыя тыпажы, смешныя сцэнкі з жыцця. Неўзабаве яны маглі стаць героямі ці яркімі эпізодамі яго п'ес. Часам мог набыць тут народныя строі, характэрныя для той ці іншай мясцовасці, якія выкарыстоўваліся ў сцэнічных пастаноўках.

«Трупа так-сяк живе...»

Уладзіслаў Галубок заўсёды падкрэсліваў, што выйшаў з народу. Праўда, карані яго былі не выключна сялянскія ці пралетарскія. Яго маці Аліна Рэут паходзіла з дробна-шляхецкай сям'і, бацька Язэп Голуб таксама.

Уладзіслаў нарадзіўся 15 мая 1882 года на станцыі Лясная каля Баранавіч і стаў першынцам у сям'і. Бацька працаваў на чыгунцы, быў нядрэнна адукаваны для таго часу, шмат чытаў. У 1883 годзе Галубы пераехалі ў Мінск. (Сапраўднае прозвішча Уладзіслаў пазней змяніў на псеўданім Галубок, якім падпісваў першыя творы ў газеце «Наша ніва» і інш. І яго дзеці таксама мелі гэта прозвішча – Галубок.)

Вучыўся хлопец спачатку дома, займалася з ім «нанятая паненка Ліза», потым адалі ў прыходскае вучылішча. Будучы народны артыст дэманстраваў добрыя поспехі, спяваў у хоры, захапіўся маляваннем, мастацкай літаратурай. Паступіў у гарадское вучылішча, але пасля смерці бацькі, які загінуў у 1895 годзе ад рук злачынцаў, вымушана пакінуў вучобу і пайшоў працаваць, каб дапамагчы маці. Бо ў сям'і было яшчэ пяць дзяцей – Іван, Леанард, Станіслаў, Браніслаў і Зося.

У 1896 годзе Уладзіслаў працаваў прыказчыкам у гастронамічным магазіне Стараневіча на былой Захараўскай вуліцы. Чатырнаццацігадовы падлетак ужо тады праяўляў свабодалюбівы характар. Аднойчы за нейкую правіннасць Стараневіч ударыў яго, а Уладзіслаў запусціў у гаспадара бутэлькай...

Потым працаваў на чыгунцы сцэпшыкам вагонаў, слесарам дэпо, канторшчыкам, рахункаводам, а ў 1919 годзе стаў загадчыкам агульнага аддзела Управы заходніх чыгунак. На гэтай пасадзе і скончылася яго чыгуначная кар'ера, і пачалося служэнне мастацтву.

З юных гадоў Галубок асвоіў барытон і трамбон, іграў у аркестры пажарнага таварыства. Іграць на гармоніку яго вучыў былі марацкі Ціт, які, як адзначае М. Каспяровіч, «быў геніяльным гарманіст і бадай такі ж геніяльны п'яніца», але мастак сваёй справы, таму і «меў значны ўплыў на свайго вучня» (часопіс «Полымя», 1929 год, № 7). Гармонік стане нязменным спадарожнікам тэатральных вандровак: пасля пастановак у вёсках абавязкова ладзіліся танцы. Гучаў ён і як музычнае суправаджэнне падчас спектакляў, а таксама ў рабочых клубах, дзе напачатку 1920-х гадоў артысты ладзілі дывертысменты.

Выйўленчым мастацтвам Галубок захапіўся таксама ў юнацтве. Працуючы на чыгунцы і маючы права на бясплатны праезд, часта бываў у Маскве і Санкт-Пецярбургу, наведваў музеі і мастацкія выставы. З 1908 па 1912 год вучыўся ў мінскіх мастакоў Ярэменкі і Сухойскага і ўсё жыццё ўдасканальваў сваё майстэрства. Аднак перамагла сцэна, якая цалкам захапіла Уладзіслава. Нібыта невядомая звышмагутная сіла вяла яго на гэты шлях...

Нейкі час малады артыст быў у складзе Тэатральнага таварыства драмы і камедыі, кіраваў якім Фларыян Ждановіч, там ставілі і першыя п'есы Галубка. Пісаў іх найчасцей ноччу, бо днём працаваў – трэба было карміць сям'ю. І так жыва ўяўляў сабе ўсё тое, што клаў на паперу, так перажываў, што потым заснуць не мог. «Часам шэпча штось з-за вуха... пахаладзееш увесь, бо ўсё ж бачыш», – дзяліўся адметнасцямі свайго творчага працэсу Уладзіслаў.

Ён і жонку Ядвігу, і старэйшых дзяцей захапіў тэатрам. Дачка Вільгельміна ва ўспамінах пра бацьку згадвала, як

**Юрый ПЕТРУЧЕНА,
генеральны дырэктар
РУП «Белтелеком»:**

– Каждый номер «Беларуской думки» – это панорама важнейших событий, глубокая аналитика, яркие и интересные научные идеи, эксклюзивные интервью. Давно отметил для себя и оценил широкую тематическую направленность журнала, в нем отражены все сферы нашей жизни: политика, экономика, культура, образование, спорт. Работа журналиста требует полной отдачи, высокой ответственности и, несомненно, таланта. Коллектив нынешней редакции журнала, сохраняя лучшие традиции предшественников, с честью продолжает дело, уверенно пишет новую страницу летописи страны. Благодаря активной позиции редакции на протяжении многих лет издание остается востребованным в профессиональной, научной и творческой среде.

Искренне благодарю за совместную деятельность и желаю коллективу неиссякаемого запаса энергии, вдохновения и новых творческих успехов!

выконвала дзіцячыя ролі спачатку ў таварыстве, а потым у трупце Галубка. Адна з іх – галоўная, дзяўчынка Марцелькі. Дык суседскія дзеці з вуліцы Правадой (цяпер Фабрыцыуса), дзе ў той час жыла сям'я Галубка, працяглы час яе так і звалі...

**«Часам шэпча штось з-за вуха...
пахаладзееш увесь, бо ўсё ж бачыш».**

Сваю трупу Уладзіслаў стварыў у 1920 годзе. Часткова вымушана: узначаліў таварыства Францішак Аляхновіч, які пачаў выціскаць з рэпертуару п'есы Галубка. У жніўні адбылася прэм'ера новага тэатра пастановкай п'есы «Суд». Спектакль прайшоў з аншлагам, у рабочым клубе ўсе ахвотныя не змаглі змясціцца.

Той час быў вельмі «непрыстасаваны» да мастацтва, але душа заўсёды патрабуе прыгожага, а ў цяжкія перыяды асабліва. Невыпадкова трупа Галубка, галубяныты – жадаюныя госці ва ўсіх куточках маладой савецкай рэспублікі. У газеце «Савецкая Беларусь» за 28 снежня 1921 года ёсць справядача Галубка «Праца II Беларускай трупы ў

Афіша першай пастаноўкі трупы Уладзіслава Галубка. 1920 год

1921 годзе», падпісаная псеўданімам Артыст. 3 артыкула вынікае, што за год трупы дала 150 спектакляў «па ўсіх клубах у Менску і ў павеце» пры тым, што «кожны артыст трупы жыве не заробкамі сцэны, а служыць, апроч гэтага, у іншых установах». Выступаюць артысты нават у 20–25-градусныя маразы. У клубах холадна, акцёры хварэюць, але гэта «непамерна цяжкія і моцныя людзі». Пра сябе

Маці Уладзіслава Галубка Аліна
Рэут, першая палова XX стагоддзя

Ядвіга са старэйшай дачкой Багуславай. 1920-я гады

Вільгельміна і Эмілія

аўтар піша, што «Галубку дадзена воля лётаць, дзе хоча», і гэта добра, аднак «трэба мець і ўласную сялібу», маючы на ўвазе сталае тэатральнае памяшканне. Успамінае хор Равенскага, які працаваў разам з трупаў, але восенню адправіўся ў самастойнае плаванне. У выніку «трупа так-сяк жыве, а хор ледзь дыша», бо «трупа бяз хору, а хор бяз трупы жыць ня могуць».

3-пад Галубковага крыла

Свой тэатр Уладзіслаў стварыў у 38 гадоў. Жонка і старэйшыя дзеці вандруюць разам з ім. Калі нарадзіліся малодшыя, Ядвіга больш не ўдзельнічае ў пастаноўках, яна займаецца выхаваннем малых і хатняй гаспадаркай.

Ядвіга і Уладзіслаў гадавалі трох сыноў – Эдуарда, Леапольда і малодшага Сігізмунда. І трох дачок – Вільгельміна, Багуславу, Эмілію. І ўсе яны прайшлі «службу» ў бацькавай вандроўнай трупе – БДВТ. Пазней яе перайменавалі ў БДТ-2, тэатр знаходзіўся ў Мінску, але па-ранейшаму ездзіў па Беларусі, потым з'явіўся БДТ-3 з пастаяннай прапайскай у Гомелі. Дзіцячыя ролі на сцэне, як адзенне ў вялікай сям'і, пераходзілі ў спадчыну ад старэйшых да малодшых. Калі Вільгельміна падрасла і паступіла ў Віцебскі мастацкі тэхнікум (як у бацькі, у яе выявіліся здольнасці да выяўленчага мастацтва), яе ролі дасталіся малодшай Эміліі. І Сігізмунд часта выконваў на сцэне ролі дзяўчынак...

Вільгельміна згадвала: у дзяцінстве, прачнуўшыся ноччу, часта бачыла згорбленую бацькаву спіну. Той пісаў п'есы ці маляваў афішы, якія днём яна і старэйшы Эдуард расклеівалі ў горадзе. Багуслава дапамагала бацьку «тыражаваць» афішы.

На самым пачатку, у 1920 годзе, у трупе налічвалася ўсяго 17 чалавек – сам Галубок, жонка, дзеці і самадзейныя

Сыны Уладзіслава Галубка: Эдуард, Леапольд і малодшы Сігізмунд (у сцэнічным касцюме ў ролі дзяўчынкі)

артысты, у асноўным рабочыя мінскіх прадпрыемстваў, дзеці чыгуначнікаў, студэнты. Сучаснікі адзначалі, што Галубок умеў знайсці здольных людзей. Як мастак ён добра бачыў фактуру, як рэжысёр тонка адчуваў, якое ампла падыдзе патэнцыяльнаму ўдзельніку трупы. Вядомы этнограф Міхась Грынблат у кнізе «Адхінуўшы заслону часу...» згадвае, як выпадкова трапіў на сцэну. Хтосьці з акцёраў захварэў, трэба было хутка знайсці замену. Уладзіслаў Галубок, перш чым даверыць Міхасю ролю ў спектаклі, прапанаваў яму што-небудзь паказаць. «...Я выканаў адну са сваіх хадавых сцэнак. „От, чарцяня, – рагатаў Галубок, – дыкты ж добры комік!“... З таго часу больш за чатыры гады я працаваў у трупі Галубка, разам з гэтым выдатным чалавекам, так і застаўшыся „комікам“, характарным, камедыйным акцёрам».

Пад крылом Галубка выпявалі яркія таленты, такія, як будучыя заслужаныя артысты БССР Антон Згіроўскі, Канстанцін Быліч, народны артыст СССР Уладзімір Дзядзюшка, сёстры Маргарыта і Таццяна Шашалевіч (жонка Дзядзюшкі), Кацярына Мартыненка і інш. У «тэатры на колах» працавала і юная Стэфанія Станюта. Неад’емнай часткай праграмы былі канцэртныя выступленні, будучая народная артыстка пачынала сваю сцэнічную кар’еру з танцаў. Сваёй прыязнасцю і душэўнай цеплынёй Галубок прыцягваў многіх таленавітых асоб, у гэтым праўляліся яго яркія арганізатарскія здольнасці. У працы тэатра ўдзельнічалі рэжысёры Е. Міровіч, К. Саннікаў, А. Дзікі, Ф. Ждановіч, мастакі А. Марыкс, Я. Ціхановіч, К. Елісееў, І. Ахрэмчык, З. Азгур, кампазітары Я. Цікоцкі, Г. Мілюцін. Несцер Сакалоўскі – аўтар музыкі першага гімна БССР – у трупі кіраваў хорам. Супрацоўнічалі, сябравалі з калектывам многія беларускія пісьменнікі і паэты.

За сем гадоў дзейнасці тэатр набыў вядомасць і за межамі рэспублікі. Неяк прыйшоў ліст з Расіі з лаканічным адрасам: «БССР. Галубку». І яго даставілі на вуліцу Правадную. У 1927 годзе ў Ленінградзе пры беларускім Доме асветы стварылі самадзейны драмкалектыў, які насіў імя Уладзіслава Галубка і ставіў спектаклі паводле яго п’ес. Гэта была сапраўдная, як сёння кажуць, мегапапулярнасць. Нядзіва, што Уладзіслаў Галубок першым у 1928 годзе атрымаў пачэснае званне народнага артыста БССР. Праўда гэта ці чарговая байка, якімі з цягам часу абрастае асоба вядомага чалавека, але захавалася ў народзе выказванне Галубка: маўляў, лепш

далі б званне заслужанага, бо я і так народны. А вось каб заслужанага, глядачы б ацанілі – во, заслужыў!..

«Не было б Галубка – не было б і Лучанка!»

Шмат хто з вядомых дзеячаў нацыянальнай сцэны на ўсё жыццё захаваў удзячнасць лёсу за шчодры падарунак – сустрэчу з майстрам і прыгожым чалавекам Уладзіславам Галубком. Сярод такіх людзей, на каго ён моцна паўплываў, запрасіўшы працаваць у трупу, быў Міхась Лучанок. У сваіх успамінах пра настаўніка і сябра ён адзначае: «Я ўпэўнены і цяпер, што, калі б не сустрэўся на маім жыццёвым шляху дзядзька Галубок, не выгадаваў бы я сына-кампазітара. Я і сёння ўдзячны гэтай шчаслівай нагодзе».

Не толькі бацька, але і сын памятаў пра гэта.

– Адночы з Ігарам Міхайлавічам Лучанком мы сустрэліся на тэлебачанні, нас абодвух запрасілі на запіс перадачы, разам чакалі ў грымёрцы, – расказвае загадчыца Гасцёўні Уладзіслава Галубка, што з’яўляецца сектарам Музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры, Таццяна Гаршкова. – Разгаварыліся. Я сказала, што працую ў музеі, што мы ўжо сустракаліся на нашых мерапрыемствах. Ён таксама гэта ўспомніў, вельмі ўзрадаваўся. Мы гаварылі пра Галубка, пра яго бацьку, які вельмі цаніў сяброўства з Уладзіславам. Ён сказаў так: «Я вам нават больш скажу: не было б Галубка – не было б і Лучанка!»

Гасцёўня Уладзіслава Галубка, што ў сталічным Траецкім прадмесці, стваралася напярэдадні 100-годдзя з дня нараджэння першага народнага артыста Беларусі. Сёлета ў музейнага філіяла таксама юбілей – 40 гадоў. Абедзвюм знамянальным датам прысвечана нямала мерапрыемстваў.

«Да 140-годдзя з дня нараджэння Уладзіслава Галубка мы падрыхтавалі выставу, а 18 мая арганізавалі прагляд дакументальных фільмаў «Владислав Голубок. Шекспир из народа» і «Нястомны рыцар тэатра», – расказала загадчыца Гасцёўні Уладзіслава Галубка Таццяна Гаршкова

У савакіу з жыццём і творчасцю Уладзіслава Галубка, дзейнасцю трупы знаёміліся ў Маскве – супрацоўнікі музея зладзілі там выставу. Яе наведвальнікам прадэманстравалі дакументальны фільм 1982 года, у якім былыя акцёры трупы згадвалі пра дзядзьку Галубка.

– Усе яны гаварылі пра тое, што ён сам гарэў і іншых запальваў, натхняў сваёй любоўю да мастацтва. Дапамог раскрыць свой талент многім акцёрам, рэжысёрам, мастакам. Уладзіслаў Галубок – вельмі значная асоба ў беларускай культуры. Ён шмат зрабіў для развіцця беларускага тэатра і мастацтва ўвогуле, – гаворыць Таццяна Уладзіміраўна.

Гасцёўня Уладзіслава Галубка ў Траецкім прадмесці знаёміць з жыццём і тэатральнай дзейнасцю першага народнага артыста Беларусі і яго трупы. Экспазіцыя была адноўлена ў 2015 годзе

У адноўленай у 2015 годзе экспазіцыі гасцёўні – фатаграфіі і копіі дакументаў, звязаныя з сям’ёй Галубкоў і тэатральнай трупай. На жаль, нічога з асабістых рэчаў не захавалася. Калі ў 1937 годзе арыштоўвалі Уладзіслава, то забралі і яго знакамiты куфар. У ім ён захоўваў дакументы, рукапісы, фотаздымкі, афішы, перапіску. І, магчыма, мемуары, як мяркуюць даследчыкі літаратурнай спадчыны Галубка. А ў першыя дні вайны, як пачалі бамбіць Мінск, у кватэру Галубкоў (у 1935 годзе сям’я атрымала чатырохпакаёўку ў «доме спецыялістаў» на рагу Савецкай і Даўгабродскай вуліц) трапіў авіянарад. Агонь вынішчыў усё поўнасьцю.

«...Калі б не сустрэўся на маім жыццёвым шляху дзядзька Галубок, не выгадаваў бы я сына-кампазітара».

У музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры захоўваюцца дзве карціны Уладзіслава Галубка. Яшчэ дзве ў Гомелі, у ДК чыгуначнікаў. У горад над Сожам тэатр пераехаў у 1932 годзе і стаў называцца БДТ-3, дзе Галубок быў ужо дырэктарам, а мастацкім кіраўніком К. Саннікаў. Калегі і паплечнікі майстра ўспаміналі, што сцены тэатральнага фае ў той час упрыгожвалі карціны Галубка. Ёсць звесткі, што яго палотны захоўваюцца і ў прыватных калекцыях.

– Цалкам магчыма, што дагэтуль недзе ў вёсцы, дзе калісьці выступала трупа Галубка, у якой-небудзь хаце

Яўген Ціхановіч і тры дачкі першага народнага артыста – Багуслава, Вільгельміна і Эмілія – падчас святкавання 90-годдзя з дня нараджэння бацькі. 1972 год

вісіць яго пейзаж. Ён часта дарыў іх простым людзям, шырокая і шчодрая душа была ў чалавека, – прамаўляе Таццяна Уладзіміраўна.

«...Ён сам гарэў і іншых запальваў, натхняў сваёй любоўю да мастацтва».

У гасцёўні прыцягвае ўвагу вялікае палатно з выявай ў поўны рост першага народнага артыста Беларусі. На ім вышыванка, на другім плане тэатральныя афішы. Гэта вядомая карціна Яўгена Ціхановіча, зяця Уладзіслава Галубка, ён ажаніўся з Вільгельмінай. Яўген таксама пачынаў

Да 135-годдзя з дня нараджэння У. Галубка ў гасцёўні ладзілася выстава жывапісных работ яго ўнучкі, дачкі Леапольда, Ізабэлы Бабровой. 2017 год

у галубкоўскай трупе. Казаў, што многаму навучыўся ў яго як у мастака і як асобы, чалавека «энергічнага, усмешлівага, добрага і ласкавага да людзей». Яго не здзіўляла, што пра Галубка складаюць легенды, «адна неверагодней другой», бо памяць народная захавала пра народнага артыста добрыя згадкі. Сын Ціхановічаў Генрых таксама выбраў творчы шлях. Падтрымаў дынастыю і ўнук Ян, праўнук Уладзіслава. На вялікі жаль, на ім яна і скончылася: Ян трагічна загінуў...

Незабытая п'еса

Пасля арышту Галубка жонка Ядвіга Аляксандраўна і дзеці працяглы час нічога не ведалі пра яго лёс. Нават пасля рэабілітацыі артыста ў 1957 годзе яны не маглі дазнацца, што з ім. У экспазіцыі гасцёўні ёсць копія дакумента, дзе сцвярджаецца, што Галубок памёр у лагеры ў 1942 годзе ад гіпертаніі. І толькі ў 1994 годзе стала вядома: першага народнага артыста Беларусі расстралялі 28 верасня 1938 года. У тую страшную ноч ён падзяліў лёс многіх прадстаўнікоў беларускай інтэлігенцыі...

Па-рознаму складалася жыццё дзяцей і ўнукаў Галубка. Цікава, што ніхто з іх не стаў артыстам, хаця ўсе прайшлі яго школу. Магчыма, таму, што з дзяцінства ведалі, які цяжкі і няпросты гэты хлеб. Уладзіслаў ганарыўся, што ўсе дзеці атрымалі добрую адукацыю. Старэйшая дачка Багуслава хірург, працавала ў Мінску. Пасля арышту бацькі яе выслалі ў сельскую мясцовасць. Яе муж Оскар Плісан быў вядомы ў рэспубліцы ўролаг, рабіў унікальныя аперацыі (летась у сталічным медуніверсітэце адкрылі

Праўнук Уладзіслава Галубка Вячаслаў з жонкай Жаннай. 2017 год

Артысты Цімкавіцкага народнага тэатра, удзельнікі пастаноўкі спектакля па п'есе У. Галубка «Ганка». 1967 год

музей, адна з экспазіцый прысвечана О. Плісану). Эдуард Галубок стаў вучоным-літаратуразнаўцам, фалькларыстам, яшчэ два сыны, Леапольд і Сігізмунд, як піша ва ўспамінах Багуслава, былі «спецыялістамі па электрыцы і механіцы». Эмілія – аграном, Вільгельміна – мастак.

Як пачалася Вялікая Айчынная, сыны адразу пайшлі на фронт, і ніводны з іх не вярнуўся – загінулі ў першы год вайны. Жонка Леапольда – Марыя Нячай – атрымала пахаванку на мужа, ён прапаў без вестак. Пра гэта яна расказвала ўнуку, Вячаславу Баброву, праўнуку Уладзіслава Галубка. Згадвала, як пазнаёмілася з Леапольдам. Ён ехаў па дарозе, што вядзе на Грушаўку, на бацькавай машыне (падарунак улады ў 1935 годзе) і, мінаючы мост, убачыў яе, вырашыў пазнаёміцца. Выйшаў з машыны, а Марыя пачала ўцякаць. Час быў трывожны. Уся сям'я, акрамя самой Марыі, хавалася ў знаёмых у Нясвіжы. Баяліся, што за бацькам прыйдуць. Таму і пабегла. Але, як вядома, ад свайго лёсу не ўцячэш! Яна не была дачкой ворага народа, але неўзабаве пасля вяселля стала жонкай сына ворага народа. Каб пракарміць сям'ю, Леапольд часта мяняў працу, быў і шафёрам. У 1938 годзе ў іх нарадзілася адзіная дачка Ізабэла, маці Вячаслава. Падчас вайны Марыя была сувязной. Маленькую Ізабэлу на нейкі час пакідала ў партызанскім атрадзе.

– Як фашыстаў пагналі, яны вярнуліся ў Мінск. Мама расказвала, што ўся зямля вакол была нібы пасцелена чалавечымі трупамі. Цёплае надвор'е, і смурод такі, што праз усё жыццё не забыць, хаця колькі ёй у той час было,

гадоў 5 ці 6, – расказвае праўнук Галубка Вячаслаў Баброў.

Сваю бабулю Ядвігу (жонку Галубка, яна пражыла доўгае жыццё) унучка бачыла нячаста.

– Ізабэла Леапольдаўна дзялілася, што тая не была такой бабуляй, да якой можна падысці, прытуліцца, існавала дыстанцыя, – дадае жонка Вячаслава Жанна. – Зрэшты, можа такім было яе дзіцячае ўспрыманне і ёй проста, як усім дзецям, хацелася пашчоты.

Ізабэла Леапольдаўна цяпер у шаноўным узросце, большасць часу жыве на дачы. Як і яе цётка Эмілія, атрымала ў свой час спецыяльнасць агранома, працавала ў рыбнай гаспадарцы. А потым нечакана для ўсіх захапілася жывапісам: генетыка прачнулася, запатрабавала выхаду. Да 135-годдзя з дня нараджэння яе знакамітага дзеда ў Гасцёўні Уладзіслава Галубка адбылася выстава работ Ізабэлы Леапольдаўны. Як і Уладзіслаў, яна любіць маляваць пейзажы, апошнім часам –

кветкі, што вырошчвае на дачы ў вялікай колькасці. Адна з яе мастацкіх прац захоўваецца ў Гасцёўні У. Галубка.

Вячаслаў расказвае: маці, наведваючы сваю цётку Эмілію, брала з сабой і яго:

– Яны часта сустракаліся. Відаць, у іх былі яшчэ і агульныя прафесійныя тэмы. Яна жыла насупраць Нямігі. Вельмі ласкава заўсёды мяне сустракала... І ўвогуле маці заўсёды брала мяне з сабой, калі хадзіла ў госці да радні, я і дзядзьку Жэню добра памятаю, і Генрыха, і як адкрывалі

Ізабэла Леапольдаўна з сынам Вячаславам і ўнукам Піліпам удзельнічалі ў імпрэзе, якую ладзілі ў гасцёўні да 140-годдзя з дня нараджэння Уладзіслава Галубка. Май 2022 года

гасцёўню. Запашалі нас і на святкаванне 120-годдзя з дня нараджэння Галубка ў Доме літаратара. Выступалі артысты, спявала Валянціна Талкунова...

Усведамленне значнасці асобы прадзеда, асэнсаванне яго пакручастага лёсу і падзей, удзельнікамі якіх сталі родныя, адбывалася паступова. Цяпер Вячаслаў разам з жонкай Жаннай і сынам Піліпам стараецца захаваць памяць пра свайго легендарнага продка, адначасова адкрываючы для сябе гісторыю радзімы.

– Яшчэ ў школе сын удзельнічаў у рэспубліканскім конкурсе «Жыву ў Беларусі і тым ганаруся», рыхтаваў даследчую працу пра свайго прапрадзеда. Мы наведваліся ў архівы, думалі, можа, знойдзем штось невядомае, новае, – расказвае Жанна.

Ажно не. Дагэтуль многія архіўныя дакументы не раскрэчаны. Не знайшлося ніякіх звестак і пра лёс братоў і сясцёр Уладзіслава Галубка. Праз інтэрнэт Вячаслаў пазнаёміўся з раднёй па мацярынскай лініі. Ад іх даведаўся пра аднаго з родных братоў Уладзіслава – Браніслава. Ён загінуў у Катыні. Брата Івана, як піша ў сваім артыкуле М. Каспяровіч (часопіс «Полымя», 1929 г., № 7), «белапалыкі замучылі ў Берасцы ў дэфензіве за тое, што ў часе Кастрычнікавае рэвалюцыі быў камісарам». Але гэтыя факты пакуль не маюць дакументальнага пацвярджэння. А вось знаёмства з прадстаўнікамі свайго роду, яго нашчадкамі, ступень радства з якімі Вячаслаў часам нават не адразу можа вызначыць, вельмі яго хвалюе і па-сапраўднаму ўзбагачае. Дае магчымасць лепш зразумець сябе, сваю адказнасць перад продкамі, адчуць сілу свайго роду, які даў краіне такую значную асобу, як Уладзіслаў Галубок.

...Ёсць сведчанні, што пасля затрымання Галубка на жывапісных палотнах замалёўвалі ўласны подпіс аўтара. Хацелі выкрасліць, быццам і не было яго. Але не атрымалася. Яго імя не знікла з гісторыі мастацтва, памяці родных і хто ведаў дзядзьку Галубка. Пасля рэабілітацыі яго п'есы паступова вярталіся на сцэну. У 1958 годзе ў Слуцку стварылі самадзейную труп, цяперашні народны тэатр драмы і камедыі імя Уладзіслава Галубка. Гісторыя Цімкавіцкага народнага тэатра, які пачынаўся з драмгуртка, у якім, дарэчы ўдзельнічаў Кузьма Чорны, таксама непарыўна звязана з творчасцю першага народнага артыста Беларусі. За пастаноўку яго п'есы «Ганка» тэатр атрымаў званне народнага, а спектакль шмат гадоў не сыходзіў са сцэны. Ставіў п'есы Галубка і Слоніўскі народны тэатр.

На радзіме артыста ў вёсцы Лясная Баранавіцкага раёна ў 1990 годзе адкрылі памятны знак, у мясцовай сярэдняй школе – музейны куток. Імем Уладзіслава Галубка назвалі вуліцы ў Мінску і Баранавічах. У 1995 годзе ў Баранавічах праводзіўся рэспубліканскі фестываль

**Аляксандр ЛАКОТКА,
дырэктар Цэнтра
даследаванняў беларускай
культуры, мовы і літаратуры
НАН Беларусі, акадэмік,
доктар гістарычных навук,
доктар архітэктуры, прафесар:**

– Ідэйны змест часопіса «Беларуская думка» адлюстроўвае народную, этнічную філасофію, светапогляд, якія стагоддзямі фарміраваліся з крыніц народна-паэтычнай спадчыны, эвалюцыі мовы, традыцый сямейнага і грамадскага побыту.

«Беларуская думка» – гэта гістарычная памяць пра гераічнае і трагічнае, пра гонар і годнасць, пра высокае прызначэнне народа і яго месца ў сусветнай цывілізацыі. Менавіта таму на старонках часопіса пастаянна абмяркоўваюцца праблемы беларускай гуманітарystыкі. Сябрамі выдання з'яўляюцца вучоныя АДДЗЯЛЕННЯ гуманітарных навук і мастацтваў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, даследчыкі беларускай культуры, мовы, літаратуры, гісторыі.

Сімвалічна, што юбілей часопіса выпаў на год, абвешчаны Годам гістарычнай памяці – памяці пра спрадвечную гераічную барацьбу за свабоду і незалежнасць беларускага народа.

аматарскіх тэатраў «Гасціны ў Галубка». Спраўдзілася адна з галоўных мар артыста пра тое, каб тэатральнае мастацтва стваралася для народа і самім народам.

Сімвалам беларускага народнага тэатра па праву можа быць голуб. Як чайка, што красуе на заслоне ММТ імя Чэхава, у гонар спачатку правальнай, а потым самай ашаламляльнай пастаноўкі п'есы «Чайка». Яна паклала пачатак класічнаму рускаму сцэнічнаму мастацтву: у яго аснове – вядомая ва ўсім свеце акцёрская сістэма Станіслаўскага. Уладзіслаў Галубок не стварыў сваёй сістэмы, як Станіслаўскі, яго п'есы не так шырока вядомы сёння, як драматургія Антона Чэхава. Але свой неацэнны ўклад у тэатральнае мастацтва Беларусі ён паспеў унесці. Самародак, рознабакова адораны чалавек, які самааддана служыў беларускаму нацыянальнаму тэатру...

Ганна МАСЛЯКОВА

Фота з архіва Музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры, уласнага архіва сям'і Бабровых і адкрытых крыніц